

Иқтисодиёт тармоқларида иш ҳақи ва бандлик кўрсаткичлари маълумотлари базаларини интеграциялаш истиқболлари

Сидиков Толиб Искандарович

Тошкент Давлат иқтисодиёт университети магистранти

Аннотация: Иқтисодиёт тармоқлари бўйича бандлик ва иш ҳақи кўрсаткичлари маълумотлари базаларини интеграциялашувига етарлича эътибор қаратилмайди ёки умуман қўлланилмайди. Иқтисодиёт тармоқлари бўйича бандлик ва иш ҳақи кўрсаткичлари маълумотлар базаларининг интеграциялашуви фаолиятнинг турли соҳаларида кўплаб истиқболларга эга бўлиши ва меҳнат бозоридаги ўзгаришларни янада аниқроқ таҳлил қилиш ва прогнозлаш имкони таҳлил қилинган.

Калит сўзлар: бандлик, аҳоли бандлиги, иш ҳақи, рақамли технология, маълумотлар базаси, интеграция

Annotation: insufficient attention is paid to or not applied at all to the integration of employment and wage index data bases across sectors of the economy. It has been analyzed that the integralization of databases of employment and wage indicators on sectors of the economy will have many prospects in different areas of activity and it is possible to more accurately analyze and forecast changes in the labor market.

Key words: employment, population employment, wages, digital technology, database, integration.

Иқтисодий соҳада ушбу маълумотлар базаларининг интеграцияси меҳнат бозори ва иш ҳақи таҳлилини яхшилашга, шунингдек, ушбу соҳалардаги ўзгаришларнинг сабабларини тушунишга ёрдам беради. Бу ҳукумат ва хусусий компанияларга иш ва иш ҳақи тўғрисида яхшироқ маълумотга эга бўлган қарорлар қабул қилиш;

Ижтимоий соҳада маълумотлар базаси интеграцияси бандлик ва иш ҳақи тендентсияларини тушунишни яхшилашга ёрдам беради, шунингдек, ишсизлик ва тэнгсизлик билан курашишнинг энг самарали усулларини аниқлаш;

Илмий соҳада маълумотлар базаси интеграцияси иқтисодиёт тармоқлари бўйича бандлик ва иш ҳақи тендентсияларини тадқиқ қилиш ва таҳлил қилиш учун манба бўлиши мумкин, бу эса меҳнат бозоридаги келажакдаги ўзгаришларни башорат қилишнинг янги усуллари ва моделларини ишлаб

чиқиш;

Технологияда маълумотлар базаси интеграцияси ишлаб чиқувчиларга ишчи кучини бошқариш ва иш ҳақини янада аниқроқ яхшилаш учун янги воситалар ва иловаларни яратишга ёрдам беради.

Шундай қилиб, иқтисодиёт тармоқлари бўйича бандлик ва иш ҳақи кўрсаткичлари маълумотлар базаларининг интеграциялашуви фаолиятнинг турли соҳаларида кўплаб истиқболларга эга бўлиши ва меҳнат бозоридаги ўзгаришларни янада аниқроқ таҳлил қилиш ва прогнозлаш имконини беради. Иқтисодиёт тармоқлари бўйича бандлик ва иш ҳақи кўрсаткичлари маълумотлар базаларини интеграциялашнинг ўзига хос истиқболлари қуйидагилардан иборат:

- Меҳнат бозорини яхшироқ таҳлил қилиш: Маълумотлар базаси интеграцияси иқтисодиёт тармоқлари бўйича бандлик ва иш ҳақи тендентсиялари таҳлилинини яхшилашга ёрдам беради, бу эса ҳукумат ва бизнесга бандлик ва иш ҳақи тўлаш бўйича яхшироқ қарорлар қабул қилишга ёрдам беради.

- Бандлик ва иш ҳақидаги ўзгаришларни яхшироқ тушуниш: Маълумотлар базаси интеграцияси бандлик ва иш ҳақидаги ўзгаришлар иқтисодиёт ва умуман жамиятга қандай таъсир қилишини яхшироқ тушунишга ёрдам беради. Бу ҳукуматга бандликни қўллаб-қувватлаш ва камбағалликка қарши курашиш бўйича янада самарали дастурлар ишлаб чиқишда ёрдам бериди.

- Меҳнат бозоридаги ўзгаришларни аниқроқ прогноз қилиш: Маълумотлар базаси интеграцияси меҳнат бозоридаги ўзгаришлар прогнозларини яхшилашга ва келажакдаги ўзгаришларга яхшироқ тайёргарлик кўришга ёрдам берадиган аниқроқ прогнозлаш моделларини яратишга имкон беради.

- Ишчи кучини бошқаришнинг яхшиланиши: Маълумотлар базаси интеграцияси компания ва ташкилотларнинг менежерларига турли соҳаларда муваффақиятга эришиш учун қандай кўникма ва тажриба кераклигини яхшироқ тушунишга ёрдам беради, бу эса уларга энг малакали ходимларни жалб қилиш ва сақлаб қолишга ёрдам беради.

- Иш ҳақини аниқроқ аниқлаш: Маълумотлар базасини интеграциялашуви иқтисодиётнинг турли тармоқларида, айниқса, маълум кўникмалар ва малакаларни талаб қиладиган ишларда иш ҳақини аниқлашни яхшилашга ёрдам беради. Бу иш ҳақини яхшилаш ва иш ҳақи тэнгсизлигини камайтиришга ёрдам беради.

- Ижтимоий мажбуриятларни яхшироқ мониторинг қилиш: Маълумотлар

базаси интеграцияси ишсизлик нафақалари ёки ижтимоий суғурта тўловлари каби бандлик ва иш ҳақи билан боғлиқ ижтимоий мажбуриятлар мониторингини яхшилашга ёрдам беради. Бу ушбу дастурларнинг самарадорлигини ошириш ва фирибгарлик ва суиистеъмолликни камайтиришга ёрдам беради.

- Таълим сифатини ошириш: Маълумотлар базаси интеграцияси иқтисодиётнинг турли тармоқларида, айниқса, бандлик ва иш ҳақи муҳим омил бўлган соҳаларда таълим ва кадрлар тайёрлаш сифатини яхшилашга ёрдам беради. Бу кўпроқ малакали мутахассисларни етиштиришга ёрдам беради, бу эса бутун мамлакатнинг рақобатбардошлигини оширади.

- Иммигрантсия сиёсатини такомиллаштириш: Маълумотлар базаси интеграцияси иқтисодиётнинг турли соҳалардаги эҳтиёжларини аниқроқ баҳолаш ва энг малакали ва мос иммигрантларни жалб қилиш орқали иммигрантсия сиёсатини яхшилашга ёрдам беради.

- Иқтисодиётнинг шаффофлиги ва бошқарувини такомиллаштириш: Маълумотлар базаси интеграцияси иқтисодиётнинг шаффофлиги ва бошқарувини яхшилашга ёрдам беради, ҳукуматлар ва корхоналарга меҳнат бозорини янада аниқроқ баҳолаш ва асосланган қарорлар қабул қилиш имконини беради. Бу иқтисодий барқарорлик ва ўсишни яхшилашга, умуман, одамлар ҳаётини яхшилашга ёрдам беради.

- Ижтимоий ва иқтисодий муаммоларни яхшироқ мониторинг қилиш: Маълумотлар базаси интеграцияси даромадлар тэнгсизлиги, ишсизлик, паст иш ҳақи ва бошқа шу каби ижтимоий ва иқтисодий муаммолар мониторингини яхшилашга ёрдам беради. Бу ҳукумат ва бошқа ташкилотларга ушбу муаммоларни ҳал қилиш учун яхшироқ стратегия ва дастурларни ишлаб чиқишда ёрдам бермасдан қолмайди.

- Коррупцияга қарши курашни такомиллаштириш: Маълумотлар базаси интеграцияси бандлик ва иш ҳақи билан боғлиқ коррупцияга қарши курашни яхшилашга ёрдам беради, чунки бу тўловлар, мукофотлар ва жазоларни янада самарали кузатиш ва назорат қилиш имконини беради.

Шундай қилиб, иқтисодиёт тармоқлари бўйича бандлик ва иш ҳақи кўрсаткичлари маълумотлар базаларини интеграциялашуви иқтисодиёт, ижтимоий хизматлар, фан ва техника каби фаолиятнинг турли соҳаларида қўлланилиши мумкин бўлган кўплаб истикболларга эга бўлиши мумкин.

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. – Т.: Ўзбекистон, 2017 й.
2. Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодекси. – Т.: Адолат, 1996. – 56 б.
3. Ўзбекистон Республикасининг “Аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисида”ги Қонуни (ЎРҚ–616-I-сон). //Халқ сўзи, 1998, №102 (22 май).
4. Ўзбекистон Республикасининг “Расмий статистика тўғрисида”ги Қонуни. Тошкент шаҳри, 2021 йил 11 август, ЎРҚ–707-сон (<https://lex.uz/docs/5569619>).
5. Ўзбекистон Республикасининг “Хусусий бандлик агентликлари тўғрисида”ги Қонуни (ЎРҚ–501-сон). //Халқ сўзи, 2018, №563 (17 октябрь).
6. 2.1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017- йил 7- февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги ПФ–4749-сон фармони.
7. 2.2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 24 майдаги “Бандлик соҳасида давлат сиёсатини янада такомиллаштириш ва меҳнат органлари фаолияти самарадорлигини тубдан ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ–5052-сон фармони.
8. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 17 январдаги “2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини “Фаол инвестициялар ва ижтимоий ривожланиш йили”да амалга оширишга оид Давлат дастури тўғрисида”ги ПФ–5635-сон фармони.
9. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 21 майдаги “Меҳнатга ҳақ тўлаш, пенсиялар ва бошқа тўловлар миқдорини аниқлаш тартибини такомиллаштириш тўғрисида”ги ПФ–5723-сон фармони.
10. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 2 мартдаги “2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини “Илм, маърифат ва рақамли иқтисодиётни ривожлантириш йили”да амалга оширишга оид давлат дастури тўғрисида”ги ПФ–5953-сон фармони.
11. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2007 йил 6 апрелдаги “Аҳоли бандлигини ошириш ҳамда меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш органлари фаолиятини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ–616-сон қарори.
12. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 6 майдаги “Аҳоли

бандлигини таъминлаш бўйича олиб борилаётган ишлар натижадорлиги ва самарадорлигини оширишда маҳаллий ижро ҳокимияти ва иқтисодий комплекснинг ҳудудий органлари раҳбарларининг шахсий масъулиятини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ–2960-сон қарори.

13. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 24 майдаги “Ўзбекистон Республикаси Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги фаолиятини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ–3001-сон қарори.

14. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 31 июлдаги “Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитаси фаолиятини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ–3165-сон қарори.

15. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 3 февралдаги “2018 йилда аҳоли бандлигига қўмаклашиш Давлат дастурини амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ–3506-сон қарори.

16. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 5 июлдаги “Ўзбекистон Республикасининг ташқи меҳнат миграция тизимини янада такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ–3839-сон қарори.

17. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 14 июлдаги “Аҳоли бандлигини таъминлаш борасидаги ишларни такомиллаштириш ва самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ–3856-сон қарори.

18. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 31 октябрдаги “Ягона миллий меҳнат тизими” идоралараро дастурий-аппарат комплексини жорий қилиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ–4502-сон қарори.

19. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 3 августдаги “Ўзбекистон Республикасининг миллий статистика тизимини янада такомиллаштириш ва ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ–4796-сон қарори.

20. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022-йил 28-январдаги “2022-2026-йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида”ги ПФ-60-сонли фармони.

21. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил

22 декабрдаги “Ишга жойлаштиришга муҳтож аҳоли сонини аниқлаш, шу жумладан, уй хўжаликларини меҳнат билан бандлик масалалари бўйича

ўрганишлар ўтказиш, шунингдек, меҳнат ресурслари, бандлик ва аҳолини ишга жойлаштириш балансини шакллантириш методикасини такомиллаштириш тўғрисида”ги 1011–сон қарори.

22. Мирзиёев Ш.М. “Танқидий таҳлил, катъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қондаси бўлиши керак”. Мамлакатимизни 2016 йилда ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг асосий яқунлари ва 2017 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамасининг кэнгайтирилган мажлисидаги маъруза, 2017 йил 4 январь. - Тошкент: “Ўзбекистон”, 2017. - 104 б.

23. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёвнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. “Халқ сўзи” газетаси. 2020 йил, 24 январь.

24. Abdurahmonov Q.X., Shoyusupova N.T., Bakieva I.A. Mehnat iqtisodiyoti: Darslik. – Т.: TDIU, 2011. – 237 б.

25. Холмуминов Ш.Р., Балахонова Д.К., Муртазаев В. Рынок труда: проблемы формирования и регулирования. Издательство «Фан», -Т.: 1994. - 64 с

26. Ш.Р. Холмо‘минов Меҳнат бозори иқтисодиёти. Дарслик. – Т.: «Инновацион ривожланиш нашриёт-матбаа уйи», 2021 – 160 б.

27. Berkinov B.B., Ashurova D.S., Abdullaev M.K. Mintaqalarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini prognozlash. O‘quv qo‘llanma. – Т.: TDIU, 2011 у.– 178 б.

28. Ishmuxamedov A.E., Xaydarov M.T., Muxamedjanova G.Ya., Abdusattarova X.M. Makroiqtisodiy siyosat muammolari. O‘quv qo‘llanma - Т.: TDIU, 2005 у. – 147 б.

29. Абдурахмонов Қ.Х. Меҳнат иқтисодиёти ва социологияси. Дарслик. – Т.: “Fan vatexnologiya”, 2012. – 126 б.

30. Абдурахмонов Қ.Х. Меҳнат иқтисодиёти. Дарслик. – Т.: “Mehnat”, 2009. – 227 б.

31. Эргашев Р.Х., Турсунов И.Э., Равшанов А.Д., Қурбонов А.Б. Инновацион иқтисодиёт (дарслик). – Т.: “Iqtisod-moliya”, 2020. – 464 б.

32. Шодмонов Ш.Ш., Ғофуров У. Иқтисодиёт назарияси. Дарслик. – Т.: «Иқтисод-молия», 2010

33. Хайдаров М., Абдуллаева М. Макроиқтисодий таҳлили: ўқув қўлланма. – Т.: ТДИУ, 2007 – 149 б.

34. Убайдуллаева Р.А., Ата-Мирзаев О.Б., Умарова Н.О. Ўзбекистон демографик жараёнлари ва аҳоли бандлиги (илмий ўқув қўлланма). – Т.:

Университет, 2006. – 165 б.

35. Хақимов Т.Х. Иқтисодий ўсишнинг математик моделлари. Ўқув қўлланма. –Т: ТДИУ, 2013. – 194 б.

36. Холмўминов Ш.Р. Меҳнат бозори иқтисодиёти (ўқув қўлланма). – Тошкент: ТДИУ, 2004. - 144 б.

37. Холмўминов Ш.Р. Меҳнат бозори ривожланишининг таҳлили (монография). – Т.: «Fan va texnologiya», 2016. - 308 б.

38. Холмўминов Ш.Р. Қишлоқ меҳнат бозорининг шаклланиши ва ривожланиши ҳамда уларни моделлаштириш (монография). – Т.: «Fan va texnologiya», 2014. - 232 б.

39. Холмўминов Ш.Р., Хомитов К.З. Меҳнат бозорини самарали ривожланиши ва уни моделлаштириш (монография). – Т.: «Fan va texnologiya», 2015. - 252 б.

40. Холмўминов Ш.Р. Меҳнат бозори ривожланишининг таҳлили (монография). – Т.: «Fan va texnologiya», 2016. - 308 б.

41. Холмўминов Ш.Р., Хомитов К.З., Арабов Н.У., Бобоназарова Ж.Х., Абдураманов Х.Х. Қишлоқ аҳолисини иш билан таъминлашнинг назарий ва амалий асослари (монография). – Тошкент: «Инновацион ривожланиш нашриёт-матбаа уйи», 2018. - 160 б

42. Холмўминов Ш.Р. Қишлоқ меҳнат бозорини самарали ривожланиши асосида аҳолини норасмий иш билан бандлигини камайтириш (монография). – Т.: «Инновацион ривожланиш нашриёт-матбаа уйи», 2021. - 216 б.

43. Умурзаков Б.Х. ва б. Меҳнат ресурслари шаклланиши ва тақсимланишининг ҳудудий хусусиятлари. Монография. – Т.: «LESSON PRESS», 2017. – 188 б.

44. Гулямов С.С., Бегалов Б.А. Информатика ва ахборот технологиялари. – Т: “Фан”, 2010. – 876 б.

45. Международная организация труда. Резолюция I о статистике трудовой деятельности, занятости и неиспользования рабочей силы. 19-я МКСТ. Доклад III: Доклад конференции, Женева 2014 г.

Илмий монографиялар ва диссертация авторефератлари

46. Холмўминов Ш.Р. Қишлоқ меҳнат бозорининг шаклланиши ва ривожланишини моделлаштириш. Иқтисод фанлари докторлик диссертацияси. – Т.: ТДИУ. 1998. - 285 б.

47. Юлдошев З.Т. Ўзбекистон Республикасида аҳоли бандлиги ҳолатини статистик тадқиқ этишининг назарий асослари. “Рақамли иқтисодиётни

шакллантириш шароитида статистика тизимини янада такомиллаштириш” мавзусида халқаро илмий-амалий конференция материаллари тўплами. 2022 йил 18 март.

Интернет сайтлари

48. www.president.uz – Ўзбекистон Республикаси Президентининг расмий веб-сайти.

49. <http://www.gov.uz> – Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати портали.

50. <http://www.lex.uz> – Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси.

51. <http://www.stat.uz> – Ўзбекистон Республикаси Давлат Статистика қўмитаси расмий сайти.

52. <http://www.xalqso‘zi.uz>

53. <http://www.my,mehnat.uz> – Ўзбекистон Республикаси Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги расмий сайти.

54. www.ilo.org – Халқаро меҳнат ташкилотининг расмий сайти.

55. ilostat.ilo.org/data/ – ХМТ Меҳнат бозорининг асосий кўрсаткичлари” маълумотлар базаси.

56. www.iom.int – Халқаро миграция ташкилотининг расмий сайти.

57. www.worldbank.org – Жаҳон Банки расмий сайти.

58. www.oecd-ilibrary.org/ - Иқтисодий ҳамкорлик ва ривожланиш ташкилоти кутубхонаси.

59. www.un.org/ru/databases – БМТ маълумотлар базаси.

60. <https://www.statista.com/> – халқаро статистик маълумотлар расмий сайти.